

ضرورت توجه به پرداخت زکات در تولید گندم و سیاستهای قیمت گذاری

مقدمه: زکات یکی از احکام مهم دین مبین اسلام و از وظایف واجب اقتصادی مسلمانان است. در اهمیت آن در قرآن حکیم آیات متعددی به آن اختصاص دارد. و در روایات متعدد از معصومین (ع) آمده است: "کسی که از پرداخت زکات جلوگیری کند، از دین خارج است"

اقسام زکات: زکات موارد معینی دارد، یک قسم از آن زکات بدن و حیات است که هر سال یک مرتبه در روز عید فطر پرداخت میشود و فقط بر کسانی که قدرت مالی پرداخت آن را دارند واجب است. قسم دیگر، زکات اموال است که به چیزهای معینی تعلق می-گیرد.

اموالی که زکات بر آنها واجب است: زکات نه چیز واجب است که به سه دسته تقسیم می شوند:

1- غلات اربعه (گندم، جو، خرما و کشمش - در علوم فقهی، خرما و کشمش جزو غلات محسوب شده-اند) 2- انعام ثلاثه (شتر، گاو و گوسفند) 3- نقدین (طلا و نقره)

زمان واجب شدن زکات گندم: زکات گندم وقتی واجب می-شود که دانه-ها بسته شده و به آن گندم گفته-شود و به مقدار نصاب برسد ولی وقت دادن زکات گندم، موقع خرمن و جدا کردن کاه آنها است.

مصارف زکات: مصارف هشت-گانه زکات مطابق آیه 60 سوره توبه عبارتند از: 1- کسانی که مخارج لازم زندگی خود را نمی-توانند تامین کنند (فقرا)، 2- آنان که به کلی درمانده و بینوایند (مساکین)، 3- کسانی که از طرف امام (ع) یا نایب او مامور جمع-آوری و نگهداری و توزیع زکاتند (عاملین)، 4- برای الفت دادن دلها به اسلام و مسلمانان مانند غیرمسلمانان که اگر به آنها کمکی بشود، به دین اسلام می-گروند یا در جنگ به مسلمانان کمک می-کنند (مؤلفه قلوبهم)، 5- خریداری برده-ها و آزاد کردن آنان (فی الرقاب)، 6- بدهکارانی که نمی-توانند قرض خود را بدهند (غارمین) 7- در راه خدا، یعنی در کارهایی که نفع آن به عموم می-رسد و مورد رضایت خداست، مانند ساختن جاده، پل و مسجد (فی سبیل الله) و 8- مسافری که در سفر مانده است و خرج برگشت به وطن را ندارد، هرچند در وطن خود فقیر نباشد (ابن سبیل).

مقدار زکات گندم: چنانچه محصول گندم به حد نصاب برسد، باید مقداری از آن به عنوان زکات پرداخت شود و نصاب آن 288 من تبریز، 45 مثقال کم است که حدود 847 کیلوگرم برآورد شده-است. بنابراین اگر محصول به-دست آمده از این مقدار کمتر باشد زکات ندارد، مقدار زکات گندم بستگی به چگونگی آبیاری نیز دارد و از این نظر می-توان آنها را به سه دسته تقسیم کرد:

- مقدار زکات محصولی که با آب باران و رودخانه آبیاری می-شود، یا دیمی باشد است.
- مقدار زکات محصولی که با دلو یا موتور پمپ آبیاری می-شود است.
- مقدار زکات محصولی که به هر دو طریق، هم با آب باران یا رودخانه و هم با آب-دستی آبیاری شده زکات نصف آن و نصف دیگر است.

برآورد مقدار زکات سالیانه گندم در کشور: با توجه به سطح زیر کشت گندم در کشور حدود 7 میلیون هکتار شامل حدود 4.5 میلیون هکتار دیم و 2.5 میلیون هکتار آبی و منظور نمودن راندمان در هکتار 1 و 3 تن به ترتیب در زمین-های دیم و آبی مقدار زکات آن را می توان برآورد تقریبی نمود.

- برآورد مقدار زکات زمین-های آبی، حدود 443,000 تن

$$847 \div (0.05 \times 3000 \times 2500000)$$

- برآورد مقدار زکات زمین-های دیم، حدود 531,000 تن

$$847 \div (0.1 \times 1000 \times 4500000)$$

- برآورد کل، مقدار 974,000 تن

و این موضوع درحالی است که مقدار زکات جمع-آوری شده در سال بسیار پایینتر از رقم برآوردی است و جا دارد یادآوری و اطلاع-رسانی در جامعه کشاورزی بیشتر گردیده تا این واجب الهی مورد توجه قرار گیرد. ترک آن معصیت بوده و پیامدها و تاثیر منفی می-تواند در جنبه-های مختلف و نظام تولید گندم و خودکفایی آن داشته باشد و منجر به عدم ثبات تولید و در مقابل واردات از سایر کشورها گردد. ضمن اینکه توجه به موضوع پرداخت زکات را در سیاست-های قیمت گذاری تضمینی این محصول استراتژیک می-بایست مدنظر قرار داد. در حال حاضر قیمت تضمینی از سرجمع هزینه های تولید (زمین، نیروی کار، سم، کود و ...) بعلاوه سود تعیین می گردد که به اصطلاح روش **cost plus** می گویند. و از آنجا که قیمت فروش دولت کمتر از قیمت خرید تضمینی است لذا عمده‌تاً دولت خریدار گندم است در نتیجه قیمت تضمینی همان قیمت فروش گندم کشاورزان است. با این توضیح به نظر در روش قیمت-گذاری تضمینی با هماهنگی علمای دینی موضوع ارزش و مقدار پرداخت زکات که واجب است نیز می-تواند به عنوان یک قلم به قیمت تضمینی اضافه گردد تا کشاورزان با برخورداری از سود موردنظر بدون هرگونه تأملی واجب خود را ادا نمایند.

منابع:

-قرآن حکیم

-آموزش فقه، محمدحسین فلاح-زاده مدظله-العالی

-رساله توضیح-المسائل مرحوم حضرت آیت-الله-العظمی حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی (ره)

-پیام هماهنگی مرکز پژوهش-های غلات

حیدرعلی نصر